

e-mail: Lysetsky@meta.ua

Palamarchuk Oksana Mykolaiivna, Ph.D. in Economics Science, Associate

e-mail: oxanapalamarchuck@yandex.ua

Chaban Galina Victorivna, Ph.D. in Economics Science, Associate

e-mail: lesia.tirbah@mail.ru

«Pereiaslav-Khmelnytsky Hrygorii Skovoroda State Pedagogical University»

Str. Sukhomlinsky 30, Pereiaslav-Khmelnytsky, 08401, Ukraine

УДК 004.738.5:338.46(477)

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЕЛЕКТРОННИХ ДЕРЖАВНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ В УКРАЇНІ

**Міняйло О.І.,
Костенко А.М.**

У статті наведено результати дослідження проблем функціонування системи державних закупівель у національній економіці України та світу. Розкрито основні теоретичні підходи до вдосконалення системи державних закупівель у контексті запровадження електронних торгів.

Встановлено, що державні закупівлі є важливим елементом управління національною економікою та вагомим інструментом її регулювання, однак у цій сфері мають місце ряд невирішених проблем. Зокрема налагодження системи електронних торгів, що дозволить мінімізувати витрати коштів і часу при здійсненні закупівель. Запровадження системи електронних публічних торгів в Україні є одним із перспективних напрямів гармонізації системи державних закупівель України зі стандартами ЄС. У статті проаналізовано перспективи трансформації системи державних закупівель України в електронний формат.

Обґрунтовано, що створення системи електронних торгів дозволить суттєво зменшити витрати державних коштів замовниками торгів на придбання предметів закупівлі, організацію та проведення закупівельного процесу.

Предметом дослідження є теоретико-методологічні засади функціонування електронної системи державних закупівель.

Метою статті є виявлення основних тенденцій розвитку системи державних закупівель України на сучасному етапі, а також пошук шляхів та напрямів удосконалення системи електронних публічних торгів.

Доведено, що запровадження системи електронних державних закупівель є одним з чинників приєднання України до «Угоди про державні закупівлі».

При написанні статті використано широкий спектр загальнонаукових та спеціальних методів, зокрема, історичний та логічний, абстрагування, узагальнення, індукції та дедуції, аналізу та синтезу.

Висновки роботи полягають перш за все у тому, що запровадження сучасної системи електронних державних закупівель забезпечить їх максимальну відкритість та оптимізацію державних витрат унаслідок мінімізації вартості і скорочення термінів постачань, підвищення рівнів якості та надійності виконання умов укладання контрактів.

Отримані результати можуть бути використані як при вдосконаленні проведення економічної політики держави, так і у навчальному процесі.

Ключові слова: державні закупівлі, система електронних торгів, тендер, Світова організація торгівлі, тендерний комітет, процедура публічних закупівель.

СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ ЭЛЕКТРОННЫХ ГОСУДАРСТВЕННЫХ ЗАКУПОК В УКРАИНЕ

**Міняйло А.И.,
Костенко А.М.**

В статье приведены результаты исследования проблем функционирования системы государственных закупок в национальной экономике Украины и мира. Раскрыты основные теоретические подходы к совершенствованию системы государственных закупок в контексте внедрения электронных торгов.

Установлено, что государственные закупки являются важным элементом управления национальной экономикой и весомым инструментом ее регулирования, однако в этой сфере имеют место ряд нерешенных проблем. В частности налаживания системы электронных торгов, что позволит минимизировать затраты средств и времени при осуществлении закупок. Внедрение системы электронных публичных торгов в Украине является одним из перспективных направлений гармонизации системы государственных закупок Украины со стандартами ЕС. В статье проанализированы перспективы трансформации системы государственных закупок Украина в электронный формат.

Обосновано, что создание системы электронных торгов позволит существенно сократить расходы государственных средств заказчиками торгов на приобретение предметов закупки, организацию и проведение закупочного процесса.

Предметом исследования является теоретико-методологические основы функционирования электронной системы государственных закупок.

Целью статьи является выявление основных тенденций развития системы государственных закупок Украины на современном этапе, а также поиск путей и направлений совершенствования системы электронных публичных торгов.

Доказано, что введение системы электронных государственных закупок является одним из факторов присоединения Украины к «Соглашению о государственных закупках».

При написании статьи использованы широкий спектр общенаучных и специальных методов, в частности, исторический и логический, абстрагирования, обобщения, индукции и дедукции, анализа и синтеза.

Выводы работы заключаются прежде всего в том, что внедрение современной системы электронных государственных закупок обеспечит их максимальную открытость и оптимизацию государственных расходов вследствие минимизации стоимости и сокращение сроков поставок, повышение уровня качества и надежности выполнения условий заключения контрактов.

Полученные результаты могут быть использованы как при совершенствовании проведения экономической политики государства, так и в учебном процессе.

Ключевые слова: государственные закупки, система электронных торгов, тендер, Всемирная торговая организация, тендерный комитет, процедура публичных закупок.

CURRENT STATE AND DEVELOPMENT PROSPECTS OF THE ELECTRONIC PUBLIC PROCUREMENT IN UKRAINE

**Minialo O.I.,
Kostenko A.M.**

In the article you can see research results of the functioning issues in public procurement in the national economy of Ukraine and the world. The basic theoretical approaches disclosed to improve the public procurement system within the meaning of the introduction of the electronic trading.

As we know, the public procurement is an important component in the managing of the national economy and a valid instrument of regulation, but there are some unresolved issues in this area. In particular, it is an establishing the electronic trading system that will reduce spending costs and time during the procurement. The introduction of the open electronic trading in Ukraine is one of the available tendency of setting up public procurement system of Ukraine with EU standards. The transformation prospects of the public procurement system of Ukraine analyzed into the electronic format in the article.

In fact, the creation of the electronic trading system will reduce spending public costs by customers on the purchase of procurement, organization and conducting of the procurement process.

The subject of research is theoretical and methodological foundations of functioning of the electronic system of public procurement.

The article aims to identify the main trends of the public procurement system of Ukraine at the current state and to find ways and areas to improve the electronic trading system.

The introduction of the electronic public procurement is one of the factors of Ukraine's accession to the «Agreement of the Public Procurement».

A wide range of general and special methods, including historical and logical, abstraction, generalization, induction and deduction, analysis and synthesis, used in the article.

The main conclusion of the work is the introduction of a modern system of the electronic public procurement to ensure maximum transparency and optimization of public spending as a result of minimizing cost and to cutback terms of supply, to improve the quality and the reliability performance of the contracts.

The results can be used as the improvement of the economic policy as the studying.

Keywords: *the public procurement, the electronic trading system, tender, World Trade Organization, tender Committee, procedure of the public procurement.*

Постановка проблеми. Сучасний стан національної економіки вимагає значних перетворень в усіх сферах суспільного життя. Це стосується не тільки найбільш важливих важелів економічного процвітання країни в цілому, а й таких елементів, які є запорукою ефективного управління державою. Важливим елементом управління національною економікою є система державних закупівель. Державні закупівлі виступають вагомим інструментом регулювання попиту та пропозиції на конкретні види продукції, оскільки являє собою придбання товарів, робіт і послуг за державні кошти.

В умовах ринкової економіки постає потреба вдосконалення управління державними закупівлями, що обумовлює ділове співробітництво держави з іншими суб'єктами ринкових відносин і спрямоване на ефективне використання бюджетних коштів при реалізації державних програм у межах здійснення економічної політики. Держава як суб'єкт національної економіки має виступати не лише спостерігачем, але й активним регулятором економічних процесів та явищ. Основне завдання державних закупівель полягає у створенні сприятливих умов для конкуренції учасників ринкових відносин у сфері виробництва, постачання,

надання послуг та будівництва. Враховуючи обмеженість державних коштів, виникає нагальна потреба у підвищенні ефективності їх використання. Одним із шляхів оптимізації процедур державних закупівель є запровадження електронної системи тендерних торгів, що забезпечить їх прозорість, неупередженість, оперативність та високу ефективність.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідження проблем функціонування системи державних закупівель у національній економіці висвітлені у працях таких зарубіжних вчених, як Дж. Кейнс, Дж. Гелбрейт, Дж. Б'юкенен, Дж. Стіглер, Р. Гобарт, К. Кузнецов, Н. Нестерович, І. Ансофф, В. Ойкен, В. Петті, А. Пігу, Дж. Робінсон та інших. Серед вагомих наукових досліджень вітчизняних вчених з питань вдосконалення системи державних закупівель слід відзначити праці: В. Гейця, І. Луніної, З. Максименко, В. Морозова, М. Нефьодова, О. Овсянюк-Бердадіної, В. Смирчинського, Н. Ткаченко, Ю. Уманціва, О. Шатковського та інших.

Отже, у науковому доробку вітчизняних і зарубіжних учених глибоко досліджено теоретичні й практичні проблеми системи державних закупівель. Разом з тим, за сучасних умов особливої актуальності набувають питання, що стосуються визначення регуляторної функції закупівель товарів і послуг макроекономічного рівня за допомогою якої держава зможе забезпечити підвищення рівня ефективності функціонування відповідних інституційних компонентів системи регулювання.

Метою статті є виявлення основних тенденцій розвитку системи державних закупівель України на сучасному етапі, пошук шляхів та напрямів удосконалення системи електронних публічних торгів та визначення перспективних напрямів гармонізації системи державних закупівель України зі стандартами ЄС.

Основні результати дослідження. Державні закупівлі характеризуються законодавчо встановленими процедурами та принципом максимального забезпечення конкуренції. Наявність конкуренції при реалізації фінансово-економічного механізму державних закупівель – це основний показник державної політики у цій сфері.

Держава здійснює значні витрати за рахунок коштів бюджетів різних рівнів на утримання і розвиток установ і закладів бюджетної сфери, підприємств державної і комунальної форм власності тощо. Незважаючи на те, що сама ідея таких закупівель не повністю відповідає принципам функціонування ринкової економіки, яка, зазначимо, властива всім країнам ЄС, можна стверджувати, що без системи державних закупівель чи прок'юременту неможливе повноцінне функціонування будь-якої з економік цих держав. Більш того, в країнах ЄС за останні роки простежується чітка тенденція до зростання обсягу державних закупівель, яка в середньому становить 16% від обсягу ВВП [2].

Визначальною метою політики у сфері державних закупівель має бути формування системи, яка зможе забезпечити прозорість, відкритість, конкурентність та сприятиме максимальній продуктивності й раціональному використанню державних коштів суб'єктами господарювання. Конкурентні ціни, технології і характеристики предметів закупівлі гарантують, що держава забезпечить суспільство найкращими товарами і послугами. Крім того, конкуренція на ринку державних закупівель є невід'ємним компонентом конкурентної політики держави та здорової економіки [12, с. 32-34]. Аналіз умов застосування конкурентних способів закупівлі свідчить, що при застосуванні різних способів закупівель строки подання тендерних пропозицій – різні, а це призводить до певних ускладнень при їх застосуванні. Проте механізм тендерних торгів має схожу послідовність та є досить складним і довготривалим (рис. 1).

Середній строк від початку торгів до їх завершення складає більше 120 днів. Крім того, строки подання тендерних пропозицій при застосуванні різних процедур закупівель значно різняться, що ускладнює їх планування і організацію.

Система державних закупівель в Україні, незважаючи на перманентні зміни, яких вона зазнавала упродовж останніх 20 років, все ж таки залишається недосконалою, забюрократизованою і корупційно вразливою. Водночас слід зазначити, що окремі законодавчі акти, зокрема, Закони України «Про електронний підпис» та «Про електронну комерцію» стали важливою передумовою модернізації процедури державних закупівель, яка безпосередньо залежить від ефективності впровадження сучасних інформаційних технологій. А тому вдосконалення механізмів здійснення закупівель за державні кошти, автоматизація процесів державних торгів повинні стати фактором, який обумовить ефективне впровадження в Україні системи електронних державних закупівель – проходження та управління у електронному середовищі всіх етапів закупівельного циклу, включаючи маркетингові дослідження, визначення кола економічних агентів (потенційних постачальників), процедури придбання, розміщення замовлень, здійснення поставок і оплат за них, бюджетування і планування закупівель (формування бюджету закупівель та його реалізація) [14].

Міжнародна практика тендерних торгів свідчить, що використання конкурентних механізмів при здійсненні закупівель економить від 10 до 20 відсотків запланованих на закупівлю коштів, дозволяє зробити процедуру витрат бюджетних коштів максимальною гласною і відкритою, підвищуючи рівень довіри громадян до державного сектору [2, с. 72]. Найбільших успіхів досягли у цій сфері Данія, Норвегія, Ірландія, Австралія, Канада, Мексика, Швеція. Останніми роками система електронних торгів набула широкого розповсюдження й у деяких країнах пострадянського простору – Росії, Білорусі, Казахстані, Грузії.

Створення системи електронних торгів дозволяє суттєво зменшити витрати державних коштів замовниками торгів на придбання предметів закупівлі, організацію та проведення закупівельного процесу; дає змогу безперешкодного, щодобового он-лайн доступу до інформації всіх зацікавлених осіб; забезпечує відкритість та прозорість на всіх стадіях закупівель; скорочує паперовий документообіг у цій сфері; створює

рівний доступ до накопичуваної інформації та рівні умови конкуренції між постачальниками; полегшує роботу контролюючих та правоохоронних органів; попереджує зловживання та корупційні прояви у сфері державних закупівель, тощо [13, с. 18-19].

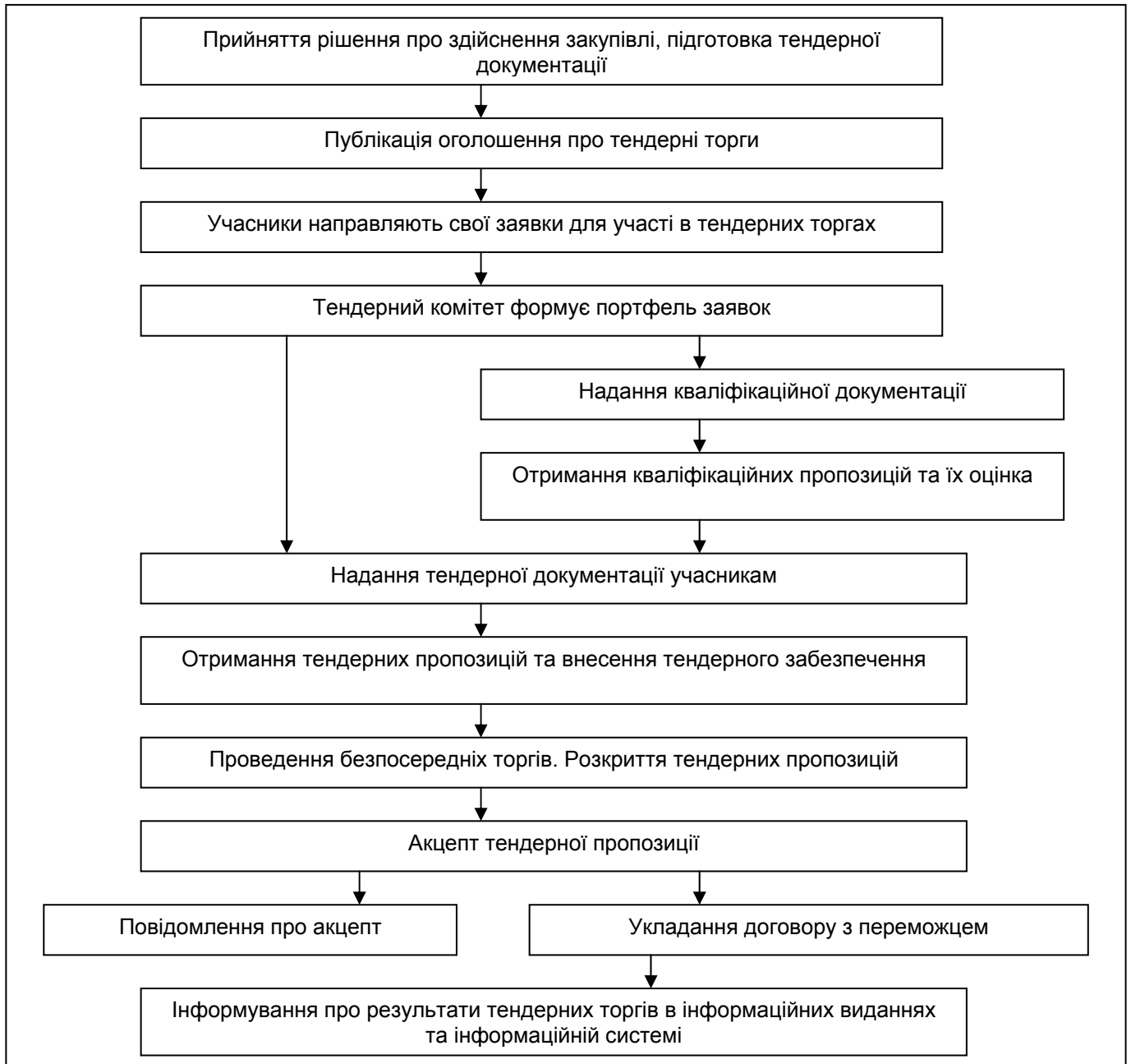

Рисунок 1. Послідовність проведення конкурентних торгів

Джерело: складено авторами самостійно

З погляду технологій, принципових перешкод для створення системи електронних закупівель в Україні не існує. Головна проблема – в правильному та послідовному перекладенні закупівельних процедур, без спотворень технології роботи закупівельників і вимог законодавства, тому керувати створенням подібних систем мають в першу чергу фахівці в області державних закупівель, а вже потім – програмісти. На цій основі пропонуємо створення своєрідних модулів для проведення електронних тендерних торгів (рис. 2).

Аналіз наведеної схеми показує, що процес цілком піддається трансформації в електронний вигляд. Зрозуміло, буде потрібно розмежування повноважень користувачів тощо, але ніяких принципових обмежень немає, весь процес узгоджень і тверджень цілком реальний в рамках такої системи. Однак слід зазначити, що розвиток та впровадження електронних закупівель в країнах Європейського Союзу відбувається неоднорідно, одні країни (Австрія, Німеччина, Італія, Великобританія) активно впроваджують систему електронних закупівель, деякі (Болгарія, Чеська Республіка, Естонія, Фінляндія, Угорщина, Ісландія, Мальта) обмежують запровадження електронних закупівель, посилаючись на несумісність бюджетного законодавства та системи електронних закупівель, а також відсутність політичної підтримки парламентаріїв

розглядати питання електронних закупівель, відносячи таким чином прийняття відповідних рішень на другий план [2].

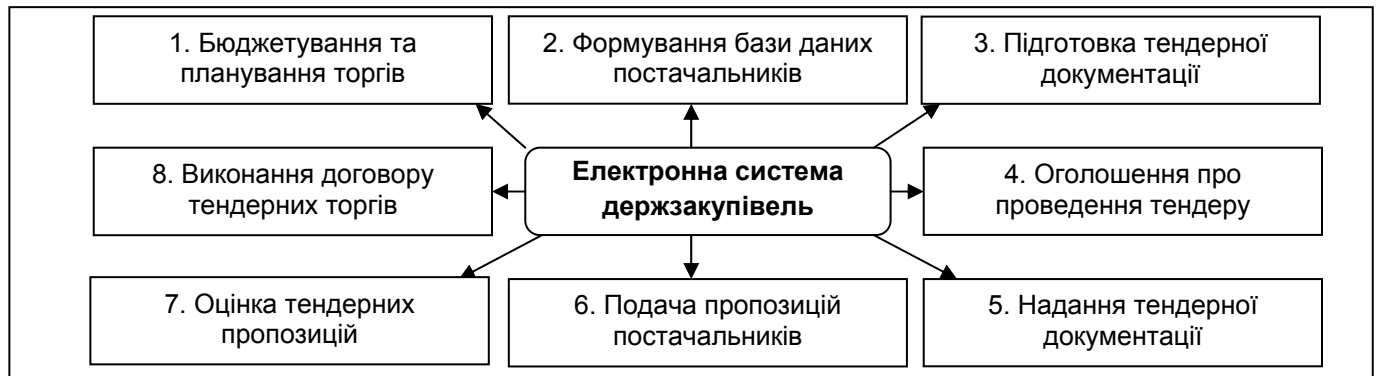

Рисунок 2. Модулі забезпечення проведення електронних тендерних торгів

Джерело: складено авторами самостійно

Закупівлі країн Євросоюзу здійснюються органами державного управління згідно з національним законодавством. Однак при цьому до уваги беруться не тільки національні правила закупівель, але й законодавство та рекомендації Європейського співтовариства, встановлені в ряді директив і угод.

В Україні зараз гостро стоїть питання гармонізації законодавства до директив ЄС. На даний момент діє Проект ЄС «Гармонізація системи державних закупівель України зі стандартами ЄС» спрямований на сприяння розвитку міцної та послідовної системи управління державними фінансами шляхом створення всеосяжної та прозорої нормативно-правової бази державних закупівель, ефективної інституційної інфраструктури державних закупівель, системи відповідальної та чесної державної влади щодо державних закупівель, а також розвитку системи державної допомоги в Україні [14].

Діяльність Проекту охоплює як реформу системи державних закупівель, так і підтримку розвитку системи державної допомоги в Україні. Відповідно, Проект спрямований на сприяння розвитку міцної та послідовної системи управління державними фінансами шляхом створення всеосяжної та прозорої нормативно-правової бази державних закупівель, ефективної інституційної інфраструктури державних закупівель, системи відповідальної та чесної державної влади щодо державних закупівель, а також розвитку системи державної допомоги в Україні [14].

Норми ЄС не дають простих відповідей на складні питання в сфері державних закупівель. Жодна країна не може сказати, що розробила ідеальне комплексне рішення, яке можна легко адаптувати в інших країнах. Однак певні висновки все ж можна зробити.

Наведемо декілька ключових правил ЄС щодо державних закупівель, які повинні бути застосовані в Україні:

1. Директиви ЄС поширюються тільки на договори вище певного рівня вартості, в основному тому, що саме такі договори становлять інтерес в контексті міжнародної торгівлі. Адже основною метою директив є сприяння такій торгівлі, а не регулювання державних контрактів в цілому. Тим не менш, це не означає, що директиви надають національному законодавству повну свободу щодо присудження контрактів нижче порогової вартості. В більшості країн ЄС існують вимоги щодо належного управління державними фінансами, які запобігають випадкам очевидного фаворитизму і корупції і покривають навіть найменші контракти.

2. Дія директив ЄС про державні закупівлі поширюється на органи державної влади та інших учасників державного сектора. Має значення саме мета діяльності суб'єкта. Для цього директиви ЄС розрізняють діяльність на комерційній основі та діяльність задля забезпечення суспільних потреб. Так, якщо суб'єкт комерційно орієнтований, то необхідності в застосуванні правил закупівель не буде, адже в цьому випадку він, як правило, зацікавлений в тому, щоб отримати кращу якість за нижчу ціну.

3. Ще одна властивість стосується критеріїв визначення кращої пропозиції.

Українське законодавство передбачає оцінку вартості пропозиції як основного критерію для визначення переможця, що, в умовах невизначеності, часто використовується і як єдине мірило через його відносну об'єктивність і простоту. Директиви ЄС окреслюють абсолютно інший підхід: ефективна конкуренція можлива, якщо в її основу закладена оцінка групи показників, таких як функціональність, економічність, післяпродажне обслуговування та інші якісні аспекти, а не лише ціни.

4. Внаслідок реформи 2014 року до директив ЄС про державні закупівлі включено більше положень щодо регулювання електронних закупівель (або «е-закупівель»). Це варто уваги, враховуючи тенденцію, що спостерігається в Україні останніми роками. Положення директив передбачають ширше застосування електронних комунікацій, включаючи використання електронних засобів та пристроїв у системі державних закупівель в цілому [1]. Врахування цих та інших директив ЄС в Україні зможе сприяти:

1. поліпшенню умов для конкуренції на ринку державних контрактів в Україні в результаті підвищення рівня законності, відкритості та неупередженості процесу укладення контрактів;

2. забезпеченню кращого співвідношення ціни та якості при виборі переможця тендеру на державні закупівлі;

3. скороченню випадків корупції при укладенні державних контрактів шляхом посилення цілісності та підзвітності з боку українських органів державної влади;

4. удосконаленню системи управління державними фінансами, у тому числі зменшенню надмірного витрачання державних коштів;

5. зміцненню позиції України на міжнародному рівні завдяки виконанню міжнародних зобов'язань (особливо перед міжнародними торговими партнерами, донорами та кредиторам);

6. підвищенню конкурентоспроможності і експортного потенціалу українських підприємств на міжнародних ринках, як результат відповідності сучасними вимогами щодо державних контрактів [1].

Окремої уваги заслуговує той факт, що представники країн-учасниць Комітету з державних закупівель Світової організації торгівлі (СОТ) погодили приєднання України до «Угоди про державні закупівлі» (Agreement on Government Procurement, GPA). Схвальне рішення було прийнято в Женеві після тривалих перемовин із представниками закордонних делегацій.

Цю багатосторонню міжнародну угоду було укладено в 1981 р., а її нинішній текст був затверджений у 1996 р. (з поправками, що набрали чинності з квітня 2014 р.). GPA регулює державні закупівлі товарів і послуг у країнах, що приєдналися до Угоди, на основі принципів СОТ про рівний доступ до ринків.

Україна почала переговори про приєднання до GPA ще в 2011 р, через три роки після вступу до СОТ. 1 листопада 2015 року комітет СОТ про державні закупівлі прийняв рішення запросити Україну приєднатися до Угоди, якою охоплено 45 країн, у тому числі 28 членів ЄС, а також США, Канада та інші. Як зазначають експерти, загальний обсяг в рамках GPA складає \$1,7 трлн. [3, с. 26].

Основними принципами, на яких повинна будуватись система електронних державних закупівель в рамках GPA:

- максимальна доступність та прозорість для всіх без винятку категорій системи;
- надання послуг у режимі он-лайн цілодобово;
- єдині вимоги до технічних стандартів;
- конфіденційність та інформаційна безпека;
- контроль та встановлення відповідальності за недотримання вимог законодавства у сфері електронних торгів.

Однак, незважаючи на ухвалення в грудні 2015 р. Верховною Радою України закону «Про публічні закупівлі», запровадження таких закупівель є одним із найскладніших механізмів регулювання сфери прок'юременту, який потребує суттєвого поліпшення технічної спроможності замовників, уповноваженого органу, контролюючих та правоохоронних органів, проведення зазначеними організаціями профілактичної та масової навчально-роз'яснювальної роботи тощо.

Водночас, участь в міжнародній системі державних закупівель для українських компаній може бути вигідним з кількох причин:

По-перше, в результаті перемоги в тендері підприємець отримує надійного контрагента в особі держави. Звичайно, вітчизняні великі підприємства і раніше мали доступ до зарубіжних державними контрактами через специфіку своєї продукції. Але зараз така можливість надається також представникам вітчизняного малого і середнього бізнесу, оскільки в рамках GPA діє порівняно невисокий «порог входження» – від \$ 200 тис.

По-друге, контракти на державні закупівлі укладають на термін від одного року. Таким чином, підприємство отримує гарантований ринок збуту на цей період. Для багатьох підприємців такий контракт може стати взагалі єдиним напрямком діяльності.

По-третє, компанії, що перемогла в тендері, немає необхідності витратити колосальні кошти на вивчення зарубіжного ринку, входження в торгові мережі, створення системи складів і т.д., оскільки заздалегідь відомий графік поставки товару і терміни надання послуг.

Раніше основною перешкодою для роботи на європейському ринку для вітчизняних підприємств була необхідність оперативної поставки продукції на склади дилерів. Тепер, за умови участі в проектах GPA, ця перешкода зникає. Крім того, компанія, успішно яка виконала зобов'язання за договором в рамках GPA, здобуває репутацію надійної, що дає їй перспективи для подальшої роботи на зарубіжному ринку. Особливо важлива така репутація на азіатських ринках, де надійність партнера є чи не головною умовою для співпраці [3, с. 26].

Також приєднання до Угоди полегшує шлях для експорту – не потрібно витратити значні кошти на маркетинг і просування продукції, досить знайти відповідний тендер в Інтернеті і подати заявку. При цьому вимоги тендерів дуже чітко структуровані, і за інших рівних умов ключовим параметром вибору виявиться ціна [4, с. 27].

Одним з важливих чинників приєднання України до GPA стало запровадження системи електронних державних закупівель ProZorro (з 1 квітня 2016 року всі держзакупівлі в нашій країні повинні будуть здійснюватися тільки за допомогою цієї системи).

Директор департаменту регулювання державних закупівель Мінекономрозвитку Олександр Стародубцев зазначив: «Після приєднання до GPA життя тільки починається. Українському бізнесу потрібно активно допомагати: вчити подавати пропозиції на іноземні тендери, консультувати стосовно регулювання в різних країнах, допомагати з оскарженням і таке інше. Українські юристи, консультанти, бізнес-школи зараз

активно включаються у цей процес. Основний же фокус нашого департаменту буде зосереджено на зборі всієї наявної інформації про тендери країн-учасниць GPA на одному он-лайн ресурсі, а також зручне надання цієї інформації бізнесу. Як не дивно, цього в світі ще ніхто не зробив, тому філософія ProZorro: з відкритим кодом, даними та роботою через електронні майданчики, точно стане у нагоді» [11].

За допомогою системи ProZorro з 1 серпня будь-який українець зможе простежити за закупівлями для будь-якої установи, навіть лікарні та школи.

В Україні в система працює в пробному режимі трохи довше року. Вже з 1 квітня електронними закупівлями будуть користуватися міністерства і великі держкомпанії, а з 1 серпня – всі державні органи і установи. Відповідний закон вже підписав президент. Творці системи впевнені, що махінації з державними закупівлями щороку «з’їдають» 50 мільярдів гривень. З серпня цього року будь-який українець зможе контролювати, куди витрачають гроші місцеві чиновники, а підприємці – взяти участь в будь-якому тендері, не виходячи з дому [8].

Заступник міністра економічного розвитку і торгівлі України Максим Нефьодов заявив, що «В системі вже прийнято 53 тисячі тендерів і кожен день заводиться майже 1 тис. тендерів на суму майже 13 млрд. грн. І що найголовніше, на них вже зекономлена сума, яка наближається до 900 млн. грн.». Він уточнив, що в електронній системі на сьогодні проводиться лише трохи більше 2% державних закупівель. Водночас, окрім очевидних переваг, електронні закупівлі мають ряд ризиків.

По-перше, підвищений ризик оскаржень і конфліктних ситуацій внаслідок появи певної залежності державних замовників і постачальників від провайдерів, які забезпечують процес е-закупівель (сервіси е-оприлюднення, е-подання, е-оцінки тощо). Також, додаткові (переважно на етапі впровадження) витрати часу і фінансів (інсталяція обладнання і програмного забезпечення, навчання персоналу, адміністрування електронних систем, їх постійне поновлення та підтримка). Наступною проблемою може стати фокусування замовника виключно на ціні та недостатня увага до інших важливих факторів ефективної закупівлі (якість, післяпродажне сервісне обслуговування, ділова надійність постачальників тощо). На цьому тлі може виникнути так званий «розслаблений» підхід до класичного процесу закупівлі (сумнівна та хибна концепція «все електронно-автоматично – значить все добре і об’єктивно») [14].

Тому для досягнення позитивного балансу, за яким обсяг переваг дійсно перевищуватиме обсяг ризиків, при впровадженні е-закупівель слід дуже ретельно і послідовно пропрацювати кожну з переваг та ризиків.

Успішне функціонування електронних закупівель можливе лише за умови готовності замовників і підприємницького сектора в Україні до запровадження нових технологій. Іншими словами, замовники та суб’єкти господарювання на всій території України повинні вміти користуватися відповідними новими технічними засобами. Зокрема це означає, що більшість малих та середніх підприємств і замовників місцевого значення в Україні повинні мати певне комп’ютерне обладнання зі широкосмуговим доступом до мережі Інтернет. Раптовий перехід до (в тій чи іншій мірі) обов’язковості електронних процедур закупівель до моменту, коли такі підприємства і замовники досягнуть достатнього рівня вміння і технічних потужностей, матиме, скоріш за все, негативний ефект та може позбавити їх можливості брати участь у закупівельному процесі. Схематично робота електронної системи державних закупівель виглядає наступним чином, (рис. 3).

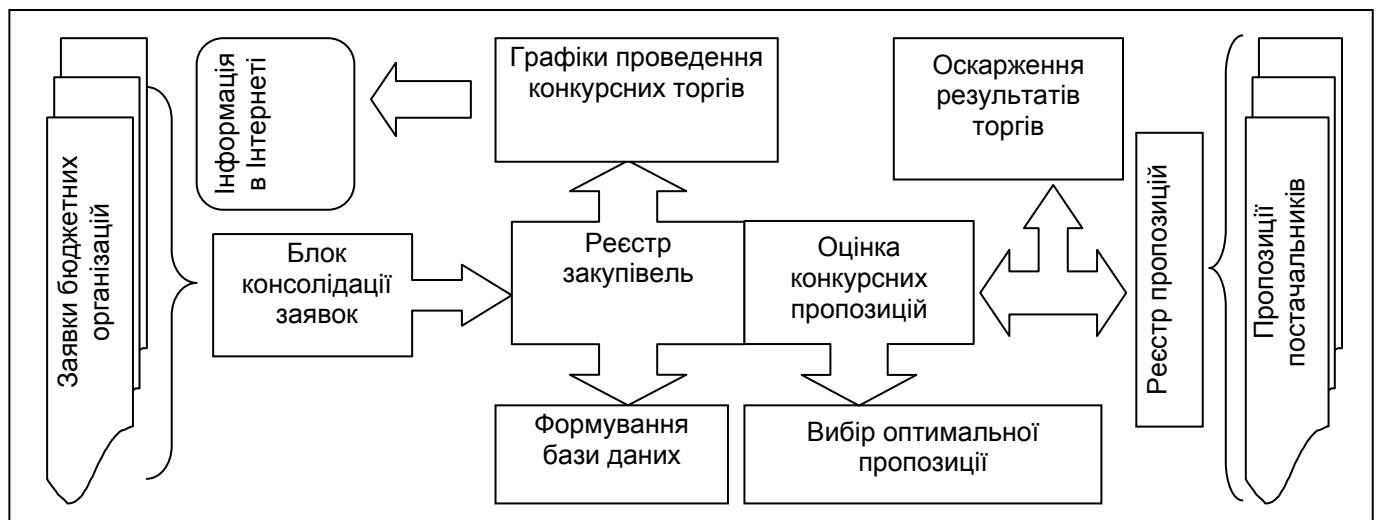

Рисунок 3. Схема електронної системи державних закупівель

Джерело: складено авторами самостійно

Реформа державних закупівель лише набирає оберти, але вже сьогодні можна казати про широкую підтримку даної ініціативи. 16 лютого 2016 року Президентом України був підписаний закон «Про публічні закупівлі».

Законом передбачається запровадження електронної системи закупівель для всіх державних закупівель для товарів та послуг, вартість яких дорівнює або перевищує 200 тис. грн., і для робіт – дорівнює

або перевищує 1,5 млн. грн. (для замовників, що здійснюють свою діяльність в окремих сферах господарювання, вартість товарів і послуг – дорівнює або перевищує 1 млн. грн. та для робіт – дорівнює або перевищує 5 млн. грн.).

Закон забезпечує поширення системи електронних закупівель протягом 2016 року у 2 етапи: з 1 квітня – для центральних органів виконавчої влади та замовників, що здійснюють діяльність в окремих сферах господарювання; з 1 серпня – для решти замовників. Реалізація Закону дасть можливість підвищити рівень конкуренції у сфері державних закупівель та знизити рівень корупції [10].

Основними інноваціями в новому законі стали:

1. Довідки, що підтверджують відповідність учасника нормам закону «Про здійснення державних закупівель», подає лише переможець. Учасники тендерів останніх років добре знають, наскільки складно підтвердити свою відповідність кваліфікаційним вимогам. Довідки про несудимість керівників фірм та про банкрутство відбирало в учасників закупівель багато часу та грошей. Причому участь у закупівлі не гарантувала перемоги у ній. Новий же закон зобов'язує документально підтверджувати свою репутацію лише переможця торгів.

2. Забороняється вимагати інформацію, яка є в публічному доступі, оскільки така інформація є у відкритих офіційних Інтернет-реєстрах. Така норма зобов'язує замовників самостійно шукати інформацію про учасників тендерних торгів.

3. Скасовується функція Мінекономіки щодо проведення моніторингу. Грубо кажучи, на один контролюючий орган стало менше [6].

4. Електронні торги не вимагають створення окремого комітету. Замовник самостійно вирішує, хто з працівників проводитиме електронні торги. Це може бути окремий комітет або комісія з проведення електронних торгів. Також цю роботу можуть доручити відділу матзабезпечення чи конкретному працівнику, відповідальному за матеріально-технічне забезпечення замовника [5, с. 28].

Однак, й досі залишаються невирішеними окремі питання, які є достатньо актуальними на сучасному етапі становлення та розвитку електронних державних закупівель, зокрема:

- відсутність такого критерію оцінювання як якість предмету закупівлі;
- відсутність інтересу великих підприємств-виробників брати участь у тендерах через довгий та незручний для них порядок розрахунку за договором;
- організація поставки товару у випадку регулярних поставок. Великі підприємства-виробники звикли до оптової торгівлі і у них немає інтересу організувати поставку товарів малими партіями, наприклад, до шкіл;
- немає чіткого механізму оскарження процедури публічних закупівель [7].

Безумовно, вирішення цих та окремих інших питань має стати пріоритетним завданням на шляху до вдосконалення електронної системи державних закупівель в Україні.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Таким чином, проведення електронних тендерних процедур – це інноваційний захід сучасної системи державних закупівель, тобто нова логістична форма продажу товарів, робіт і послуг державним замовникам. Систему електронних державних закупівель створено для забезпечення максимальної їх відкритості й оптимізації державних витрат унаслідок мінімізації вартості і скорочення термінів постачань, підвищення рівнів якості та надійності виконання умов укладання контрактів. Слід відзначити, що сучасні інформаційні технології у світовій закупівельній практиці застосовуються більш активно, ніж в Україні. Впровадження інформаційних технологій призводить до кардинальних реформ державних інституцій, підвищується їх ефективність і, як наслідок, збільшується їх значимість. Економічне зростання в країні прямо залежить від науково-технічного розвитку у перспективних напрямках фундаментальних досліджень і нових технологій, спроможних вплинути на глибокі структурні зрушення в традиційних галузях промисловості. Зазначимо, що державна політика розвитку інформаційно-комунікаційних технологій в Україні, перш за все, має бути спрямована на розвиток конкурентоспроможності товарів і послуг цієї сфери за рахунок формування національної стратегії, міжнародної та внутрішньої політики; сприятливої законодавчої, суспільної, економічної атмосфери.

Список використаних джерел

1. Бруун-Нільсен С. Державні закупівлі: шість ключових уроків від ЄС [Електронний ресурс] / С. Бруун-Нільсен // Інтернет-видання «Європейська правда». – 2015. – Режим доступу: <http://www.eurointegration.com.ua/articles/2015/06/4/7034467>.
2. Державне регулювання закупівель в умовах реалізації адміністративної реформи / Івано-Франківський центр науки, інновацій та інформатизації. – Івано-Франківськ: 2012. – с. 82.
3. Дикаленко М.А. *Согласные [Текст] / М.А. Дикаленко, Є. Захаров // Бизнес. – 2016. – № 5. – С. 26-27.*
4. Дикаленко М.А. *Открывается легкий путь для экспорта украинских товаров и услуг [Текст] / М.А. Дикаленко // Бизнес. – 2016. – № 5. – С. 28-29.*
5. Заєць Н. *Електронні торги: знайомимося із системою ProZorro [Текст] / Н. Заєць // Все про бухгалтерський облік. – 2016. – № 18. – С. 27-28.*
6. Канєвський Г. *Що обіцяють публічні закупівлі бізнесу [Електронний ресурс] / Г. Канєвський // Інтернет-видання «Європейська правда». – 2015. – Режим доступу: <http://www.epravda.com.ua/columns/2015/06/25/547868/>.*

7. Кісельов М. Публічні закупівлі як новий формат державних закупівель [Електронний ресурс] / М. Кісельов // Інтернет-видання «Закон і бізнес». – 2015. – Режим доступу: http://zib.com.ua/ua/120019-publichni_zakupivli_yak_noviy_format_derzhavnih_zakupivel.html.
8. Литвин О. ProZorro: українці можуть заощадити 50 млрд. на припиненні корупції в держзакупівлях [Електронний ресурс] / О. Литвин // Інтернет-видання «Сьогодні». – 2016. – Режим доступу: <http://ukr.segodnya.ua/economics/enews/prozorro-kak-ukraincy-mogut-sekonomit-na-korupcii-50-mlrd-grn--693183.html>.
9. Підмогильний О.О. Проблемні питання шляхів впровадження електронних торгів як механізму забезпечення ефективності системи державних закупівель України [Електронний ресурс] / О.О. Підмогильний // Електронне наукове фахове видання «Державне управління: удосконалення та розвиток». – 2011. – № 4. – Режим доступу: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=270>.
10. Президент підписав Закон «Про публічні закупівлі» [Електронний ресурс] Офіційне Інтернет-представництво «Президент України». – 2016. – Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/news/prezident-pidpisav-zakon-pro-publichni-zakupivli-36748>.
11. Український бізнес найближчим часом отримає доступ до ринку державних закупівель країн-учасниць GPA [Електронний ресурс] Єдиний Веб-портал органів виконавчої влади України «Урядовий портал». – 2015. – Режим доступу: http://www.kmu.gov.ua/control/publish/article?art_id=248626815.
12. Уманців Ю.М. Конкурентна політика у системі чинників активізації економічного розвитку / Ю.М. Уманців, А.С. Дуцька // Вісник Кременчуцького національного університету імені Михайла Остроградського. Сер.: Економічні науки. – 2014. – № 1. – С. 29-37.
13. Харламов П. е-Тендер. А деньги есть? [Текст] / П. Харламов // Деньги. – 2016. – №5(319). – С. 17-21.
14. Шатковський О. Електронні державні закупівлі: пошук українського шляху [Електронний ресурс] / О. Шатковський, Г. Файвеш // Проект «Гармонізація системи державних закупівель в Україні зі стандартами ЄС». Веб-сайт Crown Agents. – Режим доступу: <http://eupublicprocurement.org.ua/e-procurement-finding-a-way-for-ukraine.html?lang=RU>.

References

1. Bruun-Nielson S. Public procurement: EU six main lessons // Internet vydannia «Evropeyska Pravda». – 2015.: <http://www.euointegration.com.ua/articles/2015/06/4/7034467>.
2. Public regulation of procurement in conditions of administrative reform realization / Ivano-Frankivskiy centr nauky, innovaciy ta informatyzacii. – Ivano-Frankivsk: 2012. – s.82.
3. Dykalenko M., Zakharov E. Consonans // Biznes. – 2016. – № 5. – S. 26-27.
4. Dykalenko M.A. The easy way for the export of Ukrainian goods and services is opening // Biznes. – 2016. – № 5. – S. 28-29.
5. Zaec N. Electronic trading: our acquaintition with the system ProZorro // Vse pro buhgalterskiy oblik. – 2016. – № 18. – С. 27-28.
6. Kanievskiy G. What promise public procurement to business // Internet vydannia «Evropeyska Pravda». – 2015.: <http://www.epravda.com.ua/columns/2015/06/25/547868/>.
7. Kiseliov M. Public procurement as a new format of state procurement // Internet vydannia «Zakon i Biznes». – 2015.: http://zib.com.ua/ua/120019-publichni_zakupivli_yak_noviy_format_derzhavnih_zakupivel.html.
8. Lytvyn O. ProZorro: ukrainians can save 50 bn. In stopping corruption in public procurement // Internet vydannia «Segodnia». – 2016.: <http://ukr.segodnya.ua/economics/enews/prozorro-kak-ukraincy-mogut-sekonomit-na-korupcii-50-mlrd-grn--693183.html>.
9. Pidmogylniy O.O. Problems of the ways of implementing electronic trading as a mechanism to ensure the effectiveness of the public procurement system of Ukraine // Elektronne naukove fahove vydannia «Derjavne upravlinnia: udoskonalennia ta rozvytok». – 2011. – №4.: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=270>.
10. The President signed the Law «On public procurement» Oficiyne Internet-predstavnytvo «Presydent Ukrainy». – 2016.: <http://www.president.gov.ua/news/prezident-pidpisav-zakon-pro-publichni-zakupivli-36748>.
11. Ukrainian business will gain access to government procurement markets of the participating countries GPA soon Edyniy Web-portal organiv vykonavchoi vldy Ukrainy «Uriadoviy portal». – 2015.: http://www.kmu.gov.ua/control/publish/article?art_id=248626815.
12. Umantsiv Y.M., Dutska A.S. Competitive policy in the system of activation factors of the economic development // Visnyk Kremenchutskogo nacionalnogo universytetu imeni Myhayla Ostrogradskogo. Ser. Ekonomichni nauky. – 2014. – S. 29-37.
13. Harlamov P. e-Tender. And there is the money? // Dengy. – 2016. – №5(319). – С. 17-21.
14. Shatkovskiy O., Fayvesh G. Electronic procurement: searching ukrainian way // Proekt «Garmonizaciya systemy derjavnyh zakupivel v Ukraini zi standartamy ES». Web-sayt Crown Agents.: <http://eupublicprocurement.org.ua/e-procurement-finding-a-way-for-ukraine.html?lang=RU>.

ДАНИ ПРО АВТОРІВ:

Міняйло Олександр Іванович, доцент кафедри економічної теорії та конкурентної політики Київського національного торговельно-економічного університету, доцент, кандидат економічних наук.
e-mail: ekonteor@yandex.ru

Костенко Андрій Мирославович, магістрант факультету економіки менеджменту і психології Київського національного торговельно-економічного університету.
e-mail: andriyk92@ukr.net

ДАННЫЕ ОБ АВТОРАХ

Миняйло Александр Иванович, доцент кафедры экономической теории и конкурентной политики Киевского национального торгово-экономического университета, доцент, кандидат экономических наук.
e-mail: ekonteor@yandex.ru

Костенко Андрей Мирославович, магістрант факультета економіки менеджмента и психологии Киевского национального торгово-экономического университета.
e-mail: andriyk92@ukr.net

DATA ABOUT THE AUTHORS

Miniailo Oleksandr Ivanovych, associate Professor of economic theory and competition policy in Kyiv National University of Trade and Economic, associate professor, candidate of economic sciences.
e-mail: ekonteor@yandex.ru

Kostenko Andrii Myroslavovych, Master Faculty of Economics, Management and Psychology, Kyiv National University of Trade and Economic.
e-mail: andriyk92@ukr.net

УДК: 338.47: 659.441

БРЕНД-ОРИЄНТОВАНЕ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ: ОСОБЛИВОСТІ ТА ПЕРСПЕКТИВИ НА УКРАЇНСЬКОМУ РИНКУ

Могилова А.Ю.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методичних та прикладних засад маркетингового забезпечення інноваційної адаптації бренду підприємства сфери послуг.

Метою роботи є розвиток науково-методичних основ бренд-орієнтованого управління як сучасного типу управлінських інновацій.

В ході проведення дослідження застосовано методи системного, компаративного та ретроспективного аналізу.

Основну увагу сконцентровано на особливостях практичного застосування інноваційних прийомів та методів для побудови бренд-орієнтованого управління підприємством. Враховано сучасні умови ведення господарської діяльності на телекомунікаційному ринку України та галузеві техніко-технологічні особливості діяльності підприємств із надання послуг зв'язку.

Результати дослідження мають практичну цінність для підприємств телекомунікаційного ринку. Надано практичні рекомендації щодо використання інноваційних методів управління брендом підприємства та доведено, що «м'яке» ведення конкурентної боротьби шляхом утворення стратегічних альянсів із виробниками супутніх товарів сприятиме посиленню ринкової позиції бренду підприємства, розширенню обсягів товарної пропозиції та, в кінцевому підсумку, зміцненню ринкової конкурентної позиції підприємства. Розроблено комплекс альтернативних заходів для впровадження стратегічного партнерства між підприємствами телекомунікаційної галузі України.

Ключові слова: управління, підприємство, стратегія, партнерство, бренд, телекомунікації.

БРЕНД-ОРИЕНТИРОВАННОЕ УПРАВЛЕНИЕ ПРЕДПРИЯТИЕМ: ОСОБЕННОСТИ И ПЕРСПЕКТИВЫ НА УКРАИНСКОМ РЫНКЕ

Могилова А.Ю.

Предметом исследования является совокупность теоретических, методических и прикладных основ маркетингового обеспечения инновационной адаптации бренда предприятия сферы услуг.

Целью работы является развитие научно-методических основ бренд-ориентированного управления как современного типа управленческих инноваций.

В ходе проведения исследования применены методы системного, сравнительного и ретроспективного анализа.

Основное внимание сконцентрировано на особенностях практического применения инновационных приемов и методов для построения бренд-ориентированного управления предприятием. Учтены современные условия ведения хозяйственной деятельности на телекоммуникационном рынке Украины и отраслевые технико-технологические особенности деятельности предприятий по предоставлению услуг связи.

Результаты исследования имеют практическую ценность для предприятий телекоммуникационного рынка. Даны практические рекомендации по использованию инновационных